

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสร้างหรือพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก องค์กรหรือสถาบันต่างๆ จำเป็นที่จะต้องมีระดับผู้บริหารภาวะผู้นำความรู้และมีประสิทธิภาพทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานระดับต่างๆ ปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาเครื่องมือวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ ขึ้นมาทดแทนได้กว้างขวางมากขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์ ก็ยังไม่สามารถนำมาใช้แทนตัวผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรได้ เพียงแต่สามารถนำเอาคอมพิวเตอร์นั้นมาช่วยผู้นำให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นไปอีก ดังนั้น “คน” จึงยังเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรระดับต่างๆ ของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งจะนำองค์กรสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย การที่จะเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่หรือเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จได้ผู้นำนั้นจะต้องบริหารอย่างน้อย 3 ปัจจัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่ การบริหารตนเองให้เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การบริหารคน ได้แก่ ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ตั้งอกตั้งใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้องค์กรหรือหน่วยงานอย่างเต็มความสามารถ และการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพจนกระทั่งบังเกิดผลงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ (กิตติ ดยัคคานนท์. 2532 : 14)

องค์กรได้หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดหรือความคิดของผู้อื่นมาโดยพร่ำเพรื่อ แต่ต้องมีความเป็นต้นแบบต้นฉบับในความคิด คำพูด และการกระทำที่สร้างสรรค์ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ (Vision) เห็นคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ มุ่งสร้างผลกระทบทางบวก (High positive impact) แก่ผู้อื่น องค์กรและสังคม ผู้นำต้องทำการตัดสินใจที่เหมาะสม ทันการณ์และต้องตัดสินใจภายใต้ข้อมูล และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและสามารถเลือกตัดสินใจได้ดีกว่า ผู้นำต้องเลือกที่จะใส่ใจในบางเรื่องและที่ละเรื่องไม่ควรถูกใส่ใจในทุกเรื่องขององค์กรหรือให้ ความสำคัญในทุกเรื่องเท่ากันหมด การจัดลำดับความสำคัญความเร่งด่วนของงานที่ทำจึงมีความสำคัญมากไม่ควรบริหารงานแบบที่ต้องควบคุมการปฏิบัติของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำที่ดีต้องสามารถสร้างความศรัทธาและความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำต้องมีทักษะ

การพูด ฟัง อ่าน เขียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของสมอง ผู้นำที่ฉลาดต้องเป็นผู้ฟังที่ดี กระตือรือร้น ใส่ใจในการฟัง การฟังคือการได้โอกาสเรียนรู้ข่าวสารมากขึ้นสามารถในการให้ข้อมูลสะท้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และผู้นำต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เนื่องจากผู้นำต้องทำงานหนัก เครียดจึงต้องหาวิธีที่จะพัฒนาซ่อมเสริมสุขภาพกายใจของตนเองอยู่เสมอให้มีพลังร่วม (Synergy) เกื้อหนุนทางกาย จิตใจ สมอง สังคม ศาสนา ชีวิต และครอบครัว เพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ (วีระวัฒน์ ปิ่นนิทามย์, 2544 : 25)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการกระจายอำนาจ การปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นหน่วยงานบริหารท้องถิ่นซึ่งรัฐให้ความเป็นอิสระโดยใช้หลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น แต่การที่จะบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ประสบความสำเร็จ บรรลุประสิทธิผล สร้างความรุ่งเรืองเติบโตให้กับท้องถิ่น มีภาพลักษณ์ที่ดีได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากสาธารณะ สามารถตอบสนองความคาดหวังและความต้องการของประชาชน และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทุกกลุ่ม ข่อมไม่ใช่ง่าย และไม่สามารถทำได้ด้วยการมีผู้บริหารที่ขาดภาวะผู้นำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบันจึงมีความต้องการผู้นำซึ่งมีความสามารถในการรับมือกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ว่างานที่สำคัญกว่าของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือการเตรียมสมาชิกขององค์กรเพื่อให้สามารถรับมือและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของทิศทางการพัฒนาสังคม พันธกิจใหม่ และความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเท่านั้นที่จะผลักดันและสร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาได้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550 : 123)

องค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) จึงเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีขนาดเล็กที่สุด ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 ซึ่ง เดิมองค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นสภาตำบลซึ่งสภาตำบลได้จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222/2499 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2499 เรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน ให้จังหวัดและอำเภอดำเนินการเปิดสภาตำบลขึ้น และสภาตำบลนี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอ จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2499 ทุกจังหวัดสามารถจัดตั้งและเปิดสภาตำบลเป็นครั้งแรก มีจำนวน 4,475 ตำบล และได้มีการยกฐานะสภาตำบลเดิมที่มีรายได้เฉลี่ย 3 ปี ย้อนหลังเกินกว่า 150,000 บาท ให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งให้มีการระบุชื่อและเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วย มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (กรมการปกครอง, 2545 : 34-40)

การเกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนตำบลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินอย่างมาก สืบเนื่องมาจากแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจจากภาครัฐสู่องค์กรประชาชน เป็นหน่วยงานราชการในระดับตำบล มีอำนาจในการปกครองตนเองและมีอิสระในการบริหารงานบุคลากร บริหารงบประมาณ และบริหารงานทั่วไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การกระจายอำนาจการปกครองในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในความสนใจของหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายการเมือง ฝ่ายข้าราชการประจำ นักวิชาการ ตลอดจนประชาชนทั่วไป ด้วยความคาดหวังว่าองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยงานปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดจะเป็นจุดเริ่มต้นที่เปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง กำหนดนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเองภายใต้นโยบายการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น (สุภชัย เหาะน้อย, 2550 : 2)

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่เป็นผู้บริหารหรือผู้นำสูงสุดในองค์กร การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรได้นั้น ต้องอาศัยการมีภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือจากผู้ได้บังคับบัญชา และเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ หากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลขาดภาวะผู้นำอาจไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ได้บังคับบัญชาผลงานก็จะไม่คุ้มค่าแก่การลงทุน ดังนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะผู้บริหารสูงสุดในองค์กรสมควรอย่างยิ่งที่จะพัฒนาภาวะผู้นำและหาวิธียุทธศาสตร์ที่มุ่งมองของผู้ได้บังคับบัญชาต่อภาวะผู้นำของตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับเปลี่ยนตนเองอันจะนำมาซึ่งความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพในการบริหารพัฒนาองค์กรต่อไป (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550 : 123)

จากการให้สัมภาษณ์ของ นายมนตรี โพธิ์สว่าง ท้องถิ่นอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2553 ได้รับคำชี้แจงว่า โดยภาพรวมแล้ว นายกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ยังต้องมีการพัฒนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำหลายประการ เช่น การสร้างแรงจูงใจต่อผู้ได้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชา และการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นเหตุผลทำให้การบริหารงานราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล มีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น

ผู้ศึกษาในฐานะเป็นเลขานุการนายกฯ ขององค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้เสนอความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม พิจารณาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อเป็นฐานข้อมูลในด้านการปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกันต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

สมมุติฐานการศึกษา

1. ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม อยู่ในระดับปานกลาง
2. ประชาชนจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม แตกต่างกัน

ขอบเขตการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จำนวน 4,233 คน (สำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอท่าอุเทน. 2553 : 5)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามานะ (Yamane. 1973 : 727) ได้กลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 366 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จำนวน 5 ด้าน ได้แก่

2.2.1 ด้านความเป็นผู้นำ

2.2.2 ด้านบุคลิกภาพ

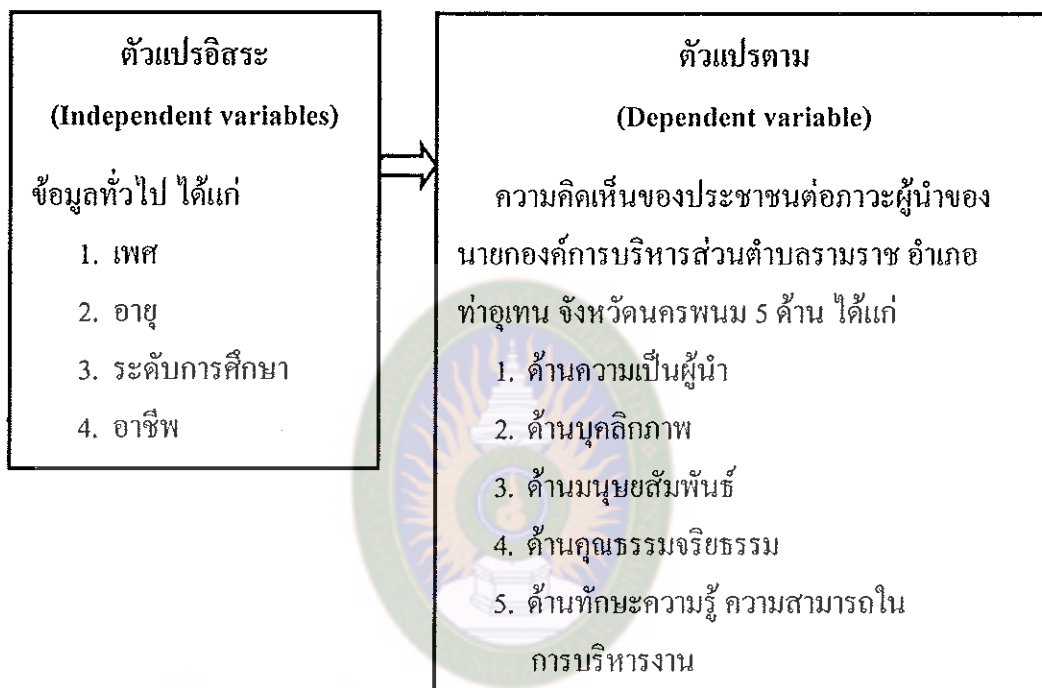
2.2.3 ด้านมนุษยสัมพันธ์

2.2.4 ด้านคุณธรรมจริยธรรม

2.2.5 ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน

กรอบแนวคิดการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ทั้งนี้ได้ปรับปรุงจากกรอบแนวคิดของ พิมใจ โอภาณุรักษธรรม (2542 : 63-176) และกวี วงศ์พุ่ม (2550 : 39-108) ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การที่ได้รับการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง ผู้บริหารสูงสุดที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในพื้นที่ตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานของหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ตามที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 กำหนด

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด การตัดสินใจ และการแสดงออกใน ด้านความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ที่นำไปสู่การคาดคะเน หรือ การแปลผลเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่างๆ อาจมีแนวโน้มที่จะมีความเห็นทั้งทางบวก และทางลบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ความคิดเห็นประชาชนต่อภาวะผู้นำ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

ประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป โดยมีฐานะสถานภาพ ดังนี้ เพศชาย เพศหญิง ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้ง ทั้ง 17 เขต ของตำบล รามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 1 ปี

ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการหรือความสามารถที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่สามารถ กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ ต่างๆ ปฏิบัติการด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้นจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ของเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดภาวะผู้นำ จำนวน 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความเป็นผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกของกลุ่ม ดังนี้ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกล้าตัดสินใจเมื่อเผชิญปัญหาที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีวินัยใน ตนเอง มีความสามารถในการประสานงานเป็นทีม กล้าตัดสินใจในการบริหารจัดการ สามารถ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งในองค์กร ได้ดี เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง และพัฒนา

2. ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะของผู้นำเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ดังนี้ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีวุฒิทางสติปัญญาเหมาะสม มีความสุขุมรอบคอบใน การปฏิบัติงาน การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย น่าเคารพนับถือ มีความมั่นใจในตนเอง ปฏิบัติงาน เปิดเผย ตรงไปตรงมา วาจาสุภาพต่อบุคคลทุกวัย และมีความเป็นประชาธิปไตย

3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกมาเพื่อสร้าง ความเป็นมิตรกับบุคคลอื่น ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมามีลักษณะ ดังนี้ ให้เกียรติ ผู้ใต้บังคับบัญชา และประชาชน มีสัมพันธ์ภาพอันดีกับพี่น้อง ประชาชน มีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือกิจกรรมของสังคมด้วยความเต็มใจ และมุ่งมั่นปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดี สมควรยกย่องเป็นตัวอย่างแก่บุคคล อื่นๆ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ประชาชนท้องถิ่น จัดขึ้น

4. ด้านคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง คุณลักษณะของผู้นำซึ่งมีความตระหนัก และยึดหลักธรรม น้อมนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในองค์กร ดังนี้ มีความยุติธรรม ยึดมั่นอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต

ยึดมั่นในคุณธรรม มีจรรยาบรรณ มีความโอบอ้อมอารี มีเมตตา กรุณาต่อทุกคนอย่างเสมอภาค มีความรับผิดชอบต่อนักที่และตรงต่อเวลาดำรงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และยึดมั่นในหลักศาสนาที่นับถือ และไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

5. ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน หมายถึง คุณสมบัติของผู้นำที่แสดงว่ามีความรู้ความสามารถในการบริหารงานที่ดี โดยผู้นำ ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายขององค์กร มีความสามารถในการวางแผน มีความสามารถในการสร้างทีมงาน มีความรู้ในหลักการบริหารงาน มีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีความสามารถในการแก้ปัญหา และแสวงหาความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์ อยู่เสมอ

ประโยชน์การศึกษา

ข้อสนเทศ ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำเสนอนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรามราช อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เพื่อพิจารณาปรับปรุงภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY